

Článok Michala Chrásteka „Slovo o nižších gymnáziách a k našej milej mládeži“.

Uverejnil v *PbV*, roč. III, č. 95. Budín 27. novembra 1863.

M. Chrástek volá po zriadení slovenskej právnickej akadémie v Banskej Bystrici, na ktorej by sa mali vzdelávať budúci slovenskí právnici, úradníci a pod. Táto požiadavka sa neuplatňovala ako nová. Podobnú požiadavku vyslovili už aj predtým.

Takýmto sústredením sa mládeže našej na našich vlastných učiliskách dokážeme zaiste okrem iného i náš slovenský, náš skutočný život, našu národnú silu, a budeme môcť spolu úfať čo skoršie vyplnenie i tej našej vrúcej túžby, že budeme mať našu vlastnú slovenskú právnickú akadémiu, bez ktorej už dlho byť nemôžeme!

Tešíme sa zaiste, jako vôbec tešíť sa musí každý pravý národovec slovenský, že sa už u nás i o záležitosti tejto nie len hlasy slyšať dali, ale že sa už tiež k dosiahnutiu tohoto cieľa aspoň samoprvé znamenia ukazujú tým, že naša slovenská, gymnázia opúšťajúca mládež počína si všimáť napomínanie svojich vodcov, oddávajúc sa v skutku už i vedám právnickým.

Skrovný je ešte sice týchto počet, avšak dobre znajúc, že často i tie najväčšie veci z maluných počiatkov pochádzajú, nemôžeme ani toto, chatrné síce, ale predca potešujúce nás znamenie obratu k lepšiemu docela ignorovať a mlčaním pominúť, jako tiež i o príčine tohoto ešte dosiaľ skrovného počtu a istom, v tomto ohľade posiaľ panujúcim u nás obávaní skrovnú našu mienku nevysloviť.

Príčina je dľa našej mienky tá, že my Slováci v okolí našom ešte žiadnej právnickej akadémie nemáme. Prešporok a Košice nenie sú pre nás, ale pre Maďarov.¹ A potom i živnosť je tam pre našu chudobnú mládež pridrahá. Nech sa nám len založí právnická akadémia tu u nás v B. Bystrici, ona iste bude počítať mnoho viacej poslucháčov, nežli menované akadémie v Prešporku alebo v Košiciach.

Potom tiež ešte mnohí z našich mladíkov obávajú sa stavu právnického, lebo sa domnievajú, že nieto pre nich, ako Slovákov, na poli tomto výhľadov na dáko významnejšie postavenie v živote spoločenskom, na ktoromž by mohli prospešne pre svoj národ pôsobiť.

Toto obávanie sa, dľa našich náhľadov je už v terajšej dobe docela bezzákladné. Lebo národ náš v svojom vývine na toľko už buď bohu chvála! pokročil, že už skutočne považuje sa jako faktor pôsobiaci na štátne pomery, a že už i z vyšších ohľadov, ako sú udržanie verejného pokoja medzi našu milú spoločnú vlasť obývajúcimi náro-

¹ Kráľovská právnická akadémia vznikla na konci 18. stor. v Trnave, odkiaľ bola neskôr, po premiestení trnavskej univerzity do Budína, preložená do Bratislavy (po zániku generálneho seminára pre výchovu katolíckeho duchovenstva, umiesteného na hrade), kde jestvovala až do roku 1914, keď bola včlenená ako právnická fakulta do novozaloženej Alžbetínskej univerzity. Košická právnická akadémia vznikla podobným spôsobom po zrušení univerzity v Košiciach na začiatku 19. stor. Na týchto vysokých školách študovali zväčša Maďari. Slováci šli študovať právo do Prešova na ev. právnickú akadémiu alebo na univerzitu do Pešti.

dami, potom zachovanie potrebnej rovnováhy v občianskom živote atď., je nevyhnutne potrebné, aby sa bral slušný ohľad na jeho mužov, zvlášte právnických vzdelaných.

Sotva sa teda mýlime, keď sa opovažujeme tvrdiť, že u nás pozatým práve na tomto poli a práve tí najosvedčenejší národovci, jestli jim len i na potrebnej spôsobilosti nebude chybovať, budú mať tie najkrajšie výhľady a že sa jim taká postać dostane v občianskom živote, na ktorej budú môcť svoje sily čo najprospernejšie venovať a vynakladať k pozdvihnutiu a zveľadeniu národa svojeho.

A preto drahí bratia, slovenskí mladíci, Vy nádeja svojego a nášego národa! jestli chcete, aby sa vyplnila naša vrúca túžba strany slovenskej právnickej akademie, jestli chcete, aby sa u nás v našom milom rodisku slovensky úradovalo, aby sa na našom Slovensku právo a slovo skutkom stalo, zvlášte, keď už i Matica naša rozprestrela starosť svoju nad Vami, uzavretím a vypísaním už pre tento školský rok štipendií² pre štyroch učencov k istému stavu sa už pripravujúcich, so zvláštnym ohľadom na právnikov, oddávajte sa, a to čo najpočetnejšie vedám právnickým. Lebo len taktó, keď budeme mať totižto i v oboru tomto vzdelaných a odchovaných našincov, možno nám dosiahnuť naše želania a prísť v úžitok, milostivým bohom nám daných a najvyšším slovom panovníckym už toľkoraz potvrdených a zabezpečených práv našich.

112

Článok Jána Mallého-Dusarova „Zásadné dorozumenie“.

Uverejnili PbV, roč. IV, č. 13. Budín 12. februára 1864. Uverejňujeme len tretie, posledné pokračovanie tohto článku.

Autor sa zaoberá deviatimi stanoviskami k riešeniu národnostnej otázky v Uhorsku namiesto pôvodných dvoch, ktoré jestvovali pri jej nastolení.

Takým hľa vývinom na miesto tých dvoch stanovisk, ktoré od prvopočiatku nášego národného boja panovali, máme teraz deväť rozličných. A v tomto leží podrobný rozdiel medzi predošlou a terajšou dobou. Bo keď predošlá doba len dve docela protivné stanoviská mala (nadvládu a rovnoprávnosť), terajšia doba má jich deväť, ktoré si nie sú viac úplne protivné, ale podľa istých stupňov jedny odchyľujú sa viac lebo mieň od seba, druhé naopak viac (alebo mieň) zrovnávajú sa vospolok.

Táto miešanina rečených deväť stanovisk je zvláštna známka terajšej doby, a z tejto miešaniny pochodí tá neurčitosť rozličných pomerov a ten zmätok, ktorý javí sa všade a i medzi našimi národovcami, tak že sa kolotáme od jednej myšlienky k druhej, od jedného návrhu k druhému a nevieme, na čom by sme sa mali predca už raz ustáliť, čoho sa konečne chytiť a odkiaľ počať.

A tento všeobecný zmätok nepominie ani nemôže pominúť, dokiaľkoľvek nebude vzájomný pomer týchto deviatich stanovisk zreteľne objasnený. Bo len z tohoto objasnenia mohlo by vysvitnúť, ktoré stanovisko má pre nás v terajšom čase najbližšiu a práve preto najväčšiu cenu?

² Matica slovenská zriadila roku 1863 štyri štipendiá, a to po 500 zl. pre študentov práv.